

TOPLUMUMUZ ARTIK SADECE ERGENLERDEN OLUŞUYOR?(*)

“Çocuklar İktidarda” kitabının yazarı İsveçli Psikiyatrist David Eberhard, liberal yetiştirme tarzının hem çocuklara hem de anne babalara zarar verdiğini söylüyor.

Röportaj: Jeannette Otto

Çeviri: Zeliha Eliaçık

Die Zeit: En son ne zaman çocuklarınızla bir restorana gittiniz?

David Eberhard: Çok uzun zaman olmadı, neden soruyorsunuz?

Die Zeit: Çünkü pek çok restoran sahibi nasıl bir lokantada nasıl davranılacağını bilmeyen çocuklu ailelerden bıkmış durumda. Hatta bir lokanta ailelere girişi yasakladı. Üstelik bu çocukları seven bir ülke olan İsveç’te oluyor.

Eberhard: Bunu gayet iyi anlıyorum. Bağırın, etrafa içecekleri saçan, ortalıkta koşuşturan ve 5 derece soğukta bile kapıları açık bırakan çocuklar oluyor. Üstelik anne babaları da yanlarında oturuyor ve çocuklara müdahale etmek akıllarından bile geçmiyor.

ZEIT: Neden kimse uyarıyor peki?

Eberhard: Kimse böyle bir şeye cesaret edemiyor ki. Ebeveynler çocukları uyarıldığında ya da eleştirildiğinde tatsızlık çıkarabiliyorlar. Eskiden çocuk terbiyesi konusunda ortak değerlere sahip bir yetişkin topluluğu vardı. Bir çocuk edepsizlik yaptığında yanına gidilir buna son vermesi istenirdi. Artık böyle bir uzlaşma yok. Biz yetişkinler birbirimizin arkasında durmuyoruz, sadece çocuklarımızın tarafındayız.

Anne Babalar Çocuklarının En Yakın Arkadaşı Olmaları Gerektiğini Zannediyorlar. Onlara İtiraza Etmeye Cesaret Bile Edemiyorlar.

ZEIT: Yeni kitabınız “Çocuklar İktidarda” yakında Almanca olarak yayınlanacak. Kitapta özgürlükçü ve liberal çocuk yetiştirme ekolünün başarısız olduğunu söylüyorsunuz. Neden?

Eberhard: Çünkü anne babalar günümüzde artık sorumlu birer yetişkin gibi davranmıyor. Çocuklarının en yakın arkadaşları olmaları gerektiğini zannediyorlar. Çocukla eşit bir ilişki kurmaya çalışıyor, kural koyamıyor, onlara itiraz etmeye cesaret bile edemiyorlar. Bir anne baba sorumluluğunda kararlar almak yerine, çocukları gibi “asi” ve “cool” olmak peşindeler. Toplumumuz artık sadece ergenlerden oluşuyor.

ZEIT: Nerede tatil yapılacak, evde hangi yemek pişirilecek, nereye tatile gidilecek? Gerçekten de Alman anne babalar bunların kararını çocuklara mı bırakıyorlar?

Eberhard: Pek çoğunun bu satırlarda kendini bulduğuna eminim. Anne babalar çocuklarının yetişmesiyle ilgili sorunları dışarı yansıtmaktan hoşlanmıyor. “Bizde her şey yolunda, hiç bir sorun yok.” diyorlar. Gerçekte ise sürekli vicdan azabı içindeler, çünkü sürekli bir şeyleri yanlış yaptıkları hissine kapılıyorlar. Akşam yorgun argın eve geliyor, çocuk ne isterse onu pişiriyorlar. Çünkü tartışmaya halleri yok. Çocukların önceden kararlaştırılan süreden daha uzun müddet televizyon izlemesine izin veriyorlar, çünkü biraz rahat etmek istiyorlar. Ben sadece şunu söylüyorum: Çocukları hayatınızın merkezine koymanıza gerek yok. Üstelik siz böyle yapıyorsunuz diye çocuğunuzun ileride daha rahat bir hayatı veya daha başarılı olacağına dair bilimsel hiç bir kanıt da yok!

ZEIT: Sizin de altı çocuğunuz var. Ailenizde kararları kim verir?

Eberhard: Ben veririm.

ZEIT: Demokratik bir aile yapınız yok o halde?

Eberhard: Ailenin demokratik bir kurum olması gerektiğini düşünmüyorum. Ebeveynler ve çocukları arasındaki ilişki, asimetrik bir ilişkidir. Usta – çırak ilişkisi gibi. Biri öğretiyor, diğeri dinliyor. Anne babalar pek çok konu hakkında çocuklarından daha iyi bir değerlendirme yapabilirler. Çünkü daha çok tecrübeye sahipler. Bu yüzden kuralları da onlar koymalı.

ZEIT: Nasıl oluyor da çocuklarınızı İsveç toplumu gibi liberal bir ortamda böylesi katı ve otoriter bir terbiyeyle yetiştirebiliyorsunuz?

Eberhard: Diğer ebeveynlerden çok da farklı davrandığım söylenemez. Yoksa çocuklarım zor durumda kalırlardı. Onları askeri bir otoriter terbiyeyle büyütsem olmazdı.

ZEIT: Kendinize hâkim oluyorsunuz yani?

Eberhard: Hayır, idare ediyoruz. (*gülüyor*) Belki bazı okuyucular “Bu adam askeri terbiye istiyor, dayak cezasından bile yanadır.”, diye düşünebilirler. Ancak böyle bir şeyi hiç yazmadım. Asla çocukların dövülmesinden yana değilim.

ZEIT: Son bir kaç gündür Almanya’da Papa’nın “ufak bir şamarın çocuk terbiyesinde kabul edilebilir olduğuna” dair sarfettiği ifadeler tartışılıyor. Kitabınızda, otoriter şekilde yetiştirilen çocukların, hatta dayak yiyen çocukların bile ileride daha kötü bir hayat yaşadıklarına dair bilimsel hiç bir veri yok diyorsunuz? Papa’ya ne kadar katılıyorsunuz?

Eberhard: **Bu konuda kesinlikle katılmıyorum.** Ben sadece çocukların içinde buldukları toplumun değerlerine uygun yetiştirilmelerinin önemli olduğunu söylüyorum. Dayanın kabul gördüğü toplumlarda bu çok da travmatik bir etki yapmaz. Buna karşın Batılı toplumlarda ebeveynler, çocuklarına yönelik en ufak bir eleştirinin bile onlara zarar vereceğini düşünüyorlar. Örneğin bir anne ergenlik çağındaki kilolu kızına “Çok çikolata yersen şişmanlarsın.”

demeye bile çekiniyor. Çocuğun yememe hastalığına yakalanacağından korkuyor. Çocuklara porselen bebek muamelesi yapılmamalı. Onlar düşünüldüğünden çok daha güçlüler.

Eberhard yeni kitanında ebeveynlerin korkularını işliyor. Genç anne babalar için ortada hiç bir ciddi tehlike yokken, pek çok yeni korkunun ortaya çıktığını söylüyor. Psikiyatrist yazar, pek çok örnekle modern ebeveynlerin çelişkilerini ortaya koyuyor.. Pek çok uluslararası araştırmadan da örnekler veren yazar, anne babaları davranışlarını sorgulamaları için adeta provoke ediyor Örneğin ileride zorluklarla mücadele yetisini kazanmaları için çocuklara daha küçük yaşta aksilikler ve tersliklerle baş etmenin öğretilmesi gerektiğini söylüyor.

Sürekli İşaret Parmağını Sallayan Uzmanlar Büyük Bir Sorun

ZEIT: Katı bir terbiyenin çocuklara zarar vereceği düşüncesi nereden kaynaklanıyor?

Eberhard: Benim izlenimlerime göre bunun sorumlusu “uzmanlar.” Ebeveynlere hep söylüyorum: Fazla başvuru kitabı okumayın.

ZEIT: Sadece sizin kitabınızı okusunlar bu yeterli, öyle mi?

Eberhard: Beni bunla itham edebilirsiniz tabii... Ancak mesela John Bowlby'nin bağlanma teorisi uzmanlar tarafından aşırı şekilde yorumlanıyor. Bunun sonucunda aileler örneğin “Çocuğumu anaokuluna verirsem benden çok anaokulu hocasıyla vakit geçirir, bu da çocuğuma zarar verir.” düşüncesine kapılmaya başlıyor. Ben şimdiye kadar annesinden çok anaokulu hocasına bağlanan bir çocuk hiç görmedim.

ZEIT: Danimarkalı Jesper Juul'un seminerlerinde salonlar dolup taşıyor. Başarısını neye borçlu sizce?

Eberhard: Doğru zamanda geldiği ve terbiye konusunda boşlukları doldurduğu için. Artık kimse otoriter bir terbiyeden yana değil. Her istediğini yapsın da pek makbul bir tarz değil... İlk kitabı “Yetkin Çocuk” tamamen dipnotsuz ve referanssız yayınlandı. Ama bu anne babaların umurunda bile değil. Birden baktık ki herkes “Çocuk cezalandırılmamalı ama ödüllendirilmemeli de.” demeye başladı..

ZEIT: Ödülendirilmemeli mi?

Eberhard: Bunu sadece Juul'da söylemiyor üstelik. Eğer kızım bana yaptığı resmi gösterdiğinde en fazla “Hımm, demek bir resim, ne ilginç! Resim yapmak seni mutlu ediyor mu” diyebilirmişim. İyi ama ne bu tepki ne de bu iletişim sahici değil! Üstelik böyle düşünmüyorken neden rol yapayım ki! Anne babalar artık onları utandırmamak ve güven duygularını sarsmamak için çocuklarına bir şey söylemeden evvel bin kez düşünürler. Uzmanlarla ilgili sorun şu: Anne babalara işaret parmağını sallıyor ve neyi nasıl yapmaları gerektiği konusunda akıl veriyorlar. Tutunacak bir şeyler arayan ebeveynler de çabucak dogma ve ideolojilerin etkisi altına giriyor ve bundan kurtulamıyorlar.

ZEIT: Çocukları korumanın nesi kötü?

Eberhard: Aşırı korunaklı büyümeleri kötü. Eğer yetkin bir çocuk yetiştirmek istiyorsak, bu çocuk okula yalnız gidebilmeli. Altı yaşında bir çocuk trafiği yoğun bir şehirde bile bunu yapabilecek yetkinliktedir. Anne babalar bir yandan buna müsaade etmiyorlar ama aynı zamanda çocuklardan kendi başlarına karar vermelerini ve yetişkinlerle eşit göz hizasında konuşmalarını bekliyorlar. Çoğu ebeveyn çelişkili ve tutarsız davranıyor. Çocuklarını neyin teşvik edeceğini gelişimini ilerleteceğini ve neyin onları aşacağına ayırmasına varamıyorlar.

ZEIT: Bu durumun ne gibi sonuçları oluyor?

Eberhard: Çocuklara “Hayatta başına hiç kötü bir şey gelmeyecek, ben her zaman yanıdayım, dünyanın merkezi sensin” şeklinde davranarak yetişkin hayatına onları hazırlamış oluyoruz. Psikiyatri kliniğim sırf kız ya da erkek arkadaşı ilişkiyi bitirdi diye ya da köpeği öldü diye bana gelen genç yetişkinlerle dolu. Çok basit bir acıyla dahi başedemiyorlar...

Eberhard kliniğinde çok sık rastladığı bir durumu aktarıyor: Yolunda gitmeyen bir şeyler var. Anne babalar çaresizliklerine tıbbi ve bilimsel cevaplar arıyorlar. Örneğin çocuklarına ADHS teşhisi alınca rahatlıyorlar. Çünkü böylelikle çocuklarının davranışı için bir açıklama bulmuş oluyorlar ve kendilerini suçlu hissetmiyorlar. Çocuklarının yorgun, sinirli ve hiperaktif olmasına şaşırıyorlar ama onları daha erken yatağa göndermek ya da ergen çocuklara gece yarılarında bilgisayarla oynamayı yasaklamak akıllarına gelmiyor.

SAKIN BİZİ TAKİP ETMEYİN!

ZEIT: Almanya uzun süre çocuk bakımı ve eşitlik konularında İsveç’i izledi. Şimdi siz bize “ Sakın bizi takip etmeyin! “ diyorsunuz!

Eberhard: Evet, çünkü biz sınırı aştık. Özgürleşme meselesi kontrolümüzden çıktı. Eşitlik ve eşit haklara sahip olma meselesi de toplumsal bir dogmaya dönüştü. Çocuklarımızı daha 1 yaşında kreşe veriyoruz. Anne ve baba çalışıyor; olabildiğince eşit şartlarda, olabildiğince çok ve mümkün olduğunca eşit pozisyonlarda. Biri diğerinden geri kalmak istemiyor. Çocukluğumuzdan beri bize iş ve çalışma hayatının insan olmanın tek yolu olduğu öğretiliyor. Anne babalığın bizatihi, kendi başına bir değeri yok artık. Ebeveynler kimin kaç saat evde kalacağı ve kimin ne kadar çalışacağı konularında birbirlerine açıklama yapma ve ikna etmek zorunda.

Telefon çalıyor. Eberhard’ın eşi telefonda. Çamaşırları asması ve en küçük oğullarının yatak çarşafını değiştirmesi gerekiyormuş. Psikiyatr bu işleri halletmek için röportaja ara veriyor.

ZEIT: Bir kadın evde daha uzun süre kalsa nasıl olurdu?

Eberhard: Bunu artık hiç bir kadın yapamaz ki. Yaparsa büyük suçlamalarla karşılaşabilir. Çabucak kadın cinsine ihanet etmekle, tepkisel veya eski moda olmakla suçlanabilir.

ZEIT: Cinsiyetten ari nötr şahıs zamiri “Hen” resmi olarak İsveç diline girdi. Bununla çocuklara she ya da he yani cinsiyet belirtici şahıs zamiriyle hitap edilmesinin önüne geçilmek isteniyormuş.

Eberhard: Bu çocukların istismar edilmesidir esasında. Allah’tan şimdiye kadar çok az okulda kullanılıyor. İşte bu eşitlemecî anlayış, çocukların gelişimine dair biyolojik pek çok gerçeği ve farkı görmezden geliyor. Ergenlik çağındaki erkek çocuklarının ciddi sorunları var. Okullarda ne yapacaklarını bilemez halde çaresiz dolaşıyorlar, zira artık kimse onlara erkek çocuğu gibi davranmıyor.

ZEIT: İsveçli okullar uluslararası sıralamada bu yüzden mi aşağılara düştü?

Eberhard: Sadece bu değil. Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar da var. Öğretmenlerin itibarı yerlerde sürünüyor. Evde anne babalarını dinlemeyen çocuklar bu kez okulda da öğretmenleri dinlemek istemiyor. Sonuç; başarı grafiği düştükçe düşüyor. İsveçli öğrenciler Pisa-Araştırmasına göre okulu asmada, öğretmenlere hakarete ve vandallıkta bir numaralar. Ha unutmadan kendilerine güvenleri de tavanda!

ZEIT: Sürekli bakım ve ilginin merkezinde olan çocuklar için çok tipik bir durum.

Eberhard: Evet, işte bu “dünyanın merkezindeki çocuklar” sonra İsveç televizyonunda yayınlanan “İdol” gibi yarışma programlarına gidiyorlar. Buralarda yarının starları yıldız şarkıcıları aranıyor. Bakıyorsunuz buraya katılan bazıları şarkı bile söylemekten aciz. Ama bunun farkında bile değiller. Ve Jüri şaşkın halde soruyor: “Kimse şimdiye kadar sana şarkı söyleyemediğini söylemedi mi?”

ZEIT: Anne babaları bunu söylemek için çok korkaktılar belki de?

Eberhard: Onlar zavallı çocuğu travmatize etmek istemiyorlar, güya! Ama bu şekilde sadece arsız ve şımarık çocuklar yetiştiriyorlar. Kendi yetenekleri ve kendileri hakkında tamamen yanlış bir resme sahip olarak büyümüş çocuklar bunlar. Sadece çocuklara odaklanan bir terbiye tarzının dünyanı en iyi çocuk yetiştirme metodu olduğu söylenemez. Öyle olsaydı çocuklarımız bizi dünyanın başka yerlerindeki anne babalardan daha çok severlerdi, ama durum hiç de öyle değil. Çocuklarımız biz yaşlanır yaşlanmaz ve zayıf düşer düşmez bizleri huzur evlerine tıkıyorlar! Başka ülkelerde aileler birbirine daha bağlı ve oralarda yaşlı anne babanın hala bir kıymeti var.

* Bu röportaj, 26 Mart 2015 tarihinde Alman Die Zeit gazetesinde yayınlanmıştır. Tekrar içeren az sayıdaki ifade anlam örgüsünü bozmayacak şekilde çıkarılmış, başlıklar yeniden düzenlenmiştir.